

OBRAZ ŽIDOVSKÝCH KULTÚRNYCH PERIODÍK V RAKÚSKU

PHDR. EMANUEL ORBAN, PHD.

emoorbo@gmail.com
Slovenské národné múzeum –
Múzeum židovskej kultúry
www.snm.sk

Purpose: Cultural periodicals represent an important part of a nation's cultural heritage. They also serve as mass media through which valuable information on the life of a particular ethnic group can be communicated to the public. The article discusses the role and focus of two Austrian cultural periodicals *Wina: Das Jüdische Stadtmagazin* and *Die Gemeinde Insider* published by the Jewish community in Vienna.

Methodology: The author provides an overview of the periodicals' focus using content analysis procedures.

Results: The content of the studied periodicals mainly relates to cultural and political aspects of the life of the Jewish minority in Europe.

Conclusions: Readers of these periodicals can learn about issues affecting the life of the Jewish minority in Europe that are not widely known. Issues of the periodicals are available in the library of the Slovak National Museum – Museum of Jewish Culture for study in person or borrowing.

Keywords: cultural heritage, cultural periodicals, Jewish community, Austria, Slovak National Museum, Museum of Jewish Culture, content analysis

ÚVOD

Časopisy ako periodiká kultúrnej komunikácie zohrávajú dôležitú úlohu v šírení informácií. Predstavujú významnú vizitku vydavateľskej inštitúcie, pretože sa usilujú reprezentovať jej dobré meno navonok. Súčasne ide aj o tzv. marketingový princíp budovania značky ako reklamného produktu. Úspech časopisov, prejavujúci sa priaznivým povedomím o nich, spočíva predovšetkým v ich predaji.

V rámci hodnotenia celkovej úrovne periodík sa berie do úvahy nielen ich tematická (obsahová koncepcia príspevkov), ale aj formálna (vizuálna) stránka. Logicky možno predpokladať, že čitateľ si najskôr všimne titulnú stranu daného periodika, ktorá by mala spĺňať základné estetické kritériá, ako farebný kontrast, vhodná typografia a výstižný názov so sloganom.

Titulná strana zvyčajne obsahuje názov periodika (najčastejšie sa využívajú verzálky, prípadne kapitálky), ďalej (stručný a výstižný) slogan, vystihujúci hlavnú myšlienku periodika, a tiež ročník, číslo a rok vydania. Hlavným cieľom titulnej strany je upútať pozornosť čitateľa. Na zadnej strane periodika bývajú umiestnené reklamné inzeráty alebo informácie o spoločenských podujatiach.

Tematická štruktúra periodika musí byť v súlade so zákonom č. 265/2022 Z. z. o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovizie. Periodikum zvyčajne pozostáva z obsahu, tirážnych údajov, z úvodníka (editoriálu), ktorého autorom je spravidla šéfredaktor alebo vedúci vydania, a jadra časopisu, teda samotných príspevkov, reprezentujúcich rôznorodé žánre, ako úvahy, rozhovory, reportáže, fejtóny či stĺpčeky.

Kľúčovým objektom skúmania periodickej tlače môžu byť aj sociálne skupiny a etnické menšiny, pričom dôraz sa kladie na spôsob života v príslušnej komunite. Typickým príkladom je židovská komunita, ktorá prežila mnohé historické útrapy na vlastnej koži, ako holokaust a antisemitizmus. V hlavnom meste Rakúska vo Viedni vychádzajú časopisy, ktoré vydáva židovské spoločenstvo, konkrétne ide o tematicky navzájom podobné mesačníky *Wina* a *Die Gemeinde*.

Časopis *Wina* informuje o židovskej komunite ako celku, približuje podujatia a výstavy reflektujúce dejiny židov v európskom priestore, ale aj príbehy preživších holokaust. Zároveň má charakter mestského časopisu. Časopis *Die Gemeinde* sa zameriava na dejiny židovskej náboženskej obce vo Viedni a dokumentuje významné kultúrne a politické udalosti.

Zámerom príspevku je priblížiť informačné posolstvo uvedených periodických publikácií, ktoré boli vydané v roku 2024.

KULTÚRNE PERIODIKÁ

Kultúrne periodiká prispievajú k zveľaďovaniu kultúrneho dedičstva národa. Používa sa v nich neutrálny (bežne používaný, nie odborný) jazykový štýl, aby bol obsah dostupný čo najširšiemu spektru čitateľov. Umelecká kompozícia periodík stavia na experimentácii s kontrastom rôznorodých farieb – teplých, studených, achromatických a podobne.

Fotografie v príspevkoch vizualizujú a približujú obsah a opisované udalosti kultúrneho periodika. Vo svojej podstate akoby rekonštruovali spôsob života príslušných spoločenstiev, ktorý je zachytený v článkoch, preto musia byť vo vysokej kvalite. Zároveň reprezentujú časopis ako médium kultúrnej komunikácie.

Dôležitým kritériom kvality kultúrnych periodík je informačne nasýtený obsah, ktorý dokazuje záujem autorov o skúmanú problematiku. Hoci sa tvorcovia periodika snažia skúmať problematiku do hĺbky, musia mať aj schopnosť zovšeobecňovať poznatky, keďže pri tvorbe príspevkov sú limitovaní predpísaným rozsahom (počet znakov, slov) autorských hárkov. Súčasne musia vedieť rozlíšiť podstatné informácie od nepodstatných.

Autormi príspevkov sú odborníci v skúmanej problematike, ktorí sú súčasťou redakčného kolektívu kultúrneho periodika – ide o šéfredaktorov, interných či externých redaktorov a domácich alebo zahraničných korešpondentov. Spravidla si vymieňajú poznatky, informujú verejnosť o témach, podujatiach, aktivitách, osobnostiach spoločenského a kultúrneho života a problémoch, prípadne navrhujú možnosti ich riešenia a podobne.

Časopisy ako kultúrne periodiká teda reflektujú novodobé kultúrne a spoločenské trendy v globálnom význame.

EVIDENCIA KNIŽNIČNÉHO FONDU

Rakúske kultúrne periodiká *Wina* a *Die Gemeinde* sú súčasťou knižničného fondu Slovenského národného múzea – Múzea židovskej kultúry v Bratislave (ďalej SNM – MŽK). Sú zaradené v čiastkovom fonde F2, ktorý obsahuje tituly periodík a seriálov (noviny, časopisy, zborníky, kalendáre, ročenky, výročné správy a pod.). Z Viedne sú distribuované jedenkrát do mesiaca formou poštovej zásielky. Zamestnanci

SNM – MŽK označia (spravidla na prvej strane) kultúrne periodiká veľkou evidenčnou pečiatkou s logom SNM – MŽK a následne ich uložia do tvrdých dosiek, ktoré zabezpečujú ochranu dokumentov pred ich mechanickým poškodením, podľa príslušného kalendárneho roka.

Medzinárodné desatinné triedenie napomáha v bibliografických kartotékach a súpisoch systematicky triediť a hierarchicky usporiadať obsahovo blízke dokumenty. Zo systematických tabuliek možno vyčítať príslušnú spoločenskovednú oblasť vedeckého bádania. Na základe indexácie kultúrnych periodík ako knižničných dokumentov sa dajú určiť najčastejšie používané témy, napríklad antisemitizmus (kód 323.12 = 924), genocída (kód 341.85), výchova a vzdelávanie (kód 37), židovské múzeá (kód 069), synagógy (kód 726.3), nacistické koncentračné tábory (kód 343.819.5) a holokaust židov počas druhej svetovej vojny (kód 341.485 = 924). Pri katalogizácii kultúrnych periodík v knižnično-informačnom systéme KOHA sa využívajú aj uvedené tematické skupiny.

WINA

Časopis vychádza v tlačenej podobe ako mesačník od októbra 2011.

Podnázov: *Das jüdische Stadtmagazin/Časopis židovského mesta*

Charakteristika: Prináša informácie o židovskej kultúre v Rakúsku, reflektuje umelecké a hudobné hodnoty, ako aj spravodajské udalosti zo zahraničia.

Adresa redakcie: JMV– Jüdische Medien und Verlags-GmbH, Seitenstettengasse 4, 1010 Wien

ISSN: 2307-5341

Šéfredaktorka: Julia Kaldoriová

ÚVODNÍK

Úvodník (editoriál) má široké tematické zameranie. Na jednej strane reflektuje aktuálne spoločenské dianie, na druhej strane preniká do histórie zdôraznením dôležitých udalostí, ktoré ovplyvnili židovské etnikum. Pravidelne predstavuje osobnosti judaizmu.

V januárovom a februárovom čísle (1 – 2/2024) sa šéfredaktorka venuje izraelskému masakru v Gaze, pri ktorom zahynulo mnoho Palestínčanov – nepriamo ho prirovnáva k holokaustu. Šéfredaktorka v texte uvádza myšlienky amerického proza-

ika a dramatika Elieho Wiesela, nesúce sa v duchu empatie a spolupatričnosti voči slabším. Podľa nej obeť vojny „reprezentujú“ slabších jedincov a odsúdeniahodné je aj kruté mučenie židovských žien a dievčat militantným teroristickým hnutím z Hamasu.

Často diskutovanou témou je aj problematika sexuálneho násillia. Marcové číslo (3/2024) sa sústreďuje práve na tento sprievodný jav vojnových konfliktov v nacistických koncentračných táboroch alebo počas genocídy v Rwande.

Aprílový úvodník (4/2024) pripomína starozákonného proroka Mojžiša ako zakladateľa judaizmu. Špecifický význam má pre židovskú komunitu aj Sviatok nekvasených chlebov – Pesach, ktorý symbolizuje vyslobodenie Židov z egyptského otroctva pod vedením Mojžiša. Slávi sa v jarných mesiacoch.

Z významového hľadiska je potrebné neustále pripomínanie kľúčových historických medzníkov židovského národa – vyhodenie Veľkej synagógy do vzduchu vo Varšave (16. mája 1943), počas ktorej zahynulo 1 000 židov, oslobodenie koncentračného tábora Mauthausen-Gusen (5. mája 1945), kapitulácia Nemecka a skončenie druhej svetovej vojny. Májový úvodník (5/2024) sústreďuje pozornosť aj na premiéru Davida Bena Guriona, ktorého pričinením vznikol štát Izrael. Podľa vtedajšieho nariadenia mala byť garantovaná sociálna a politická rovnosť všetkým občanom bez ohľadu na náboženstvo, rasu a pohlavie.

Rozmach antisemitských nálad v spoločnosti súvisí s neustálou demonizáciou etnika a z toho prameniacich predsudkov a mýtov o židovskom náboženstve. Židia boli často obviňovaní z travičstva (otrava studní) a mnohokrát dochádzalo aj k masovým vraždám. Nenávisť voči Izraelu naberaá aj v súčasnosti na plnej sile. Týmto úvahám sa venuje júnový úvodník (6/2024).

Konflikty medzi Hizballáhom a Izraelom sa neustále stupňujú. Rastúce napätie si vo svojich dielach všíma aj izraelský publicista a prozaik Amos Kenan. Šéfredaktorka v júlovom a augustovom vydaní (7 – 8/2024) cituje Kenanove myšlienky slobody a pokoja, ktoré sú stále aktuálne.

Septembrové číslo (9/2024) v úvodníku neopomína ani kampaň OSN proti násilliu páchanému na ženách, ktorá sa virálne šíri sociálnymi médiami. Jej výsledkom boli viaceré podporné zhromaždenia a aktivity zamerané na práva žien. Venuje sa aj problémom domáceho násillia v Rakúsku a fyzickému, psychickému i sexuálnemu týraniu žien.

Januárové a februárové dvojčíslo (1 – 2/2024) prináša rozhovor so Stephanom Grigatom, politológom, riaditeľom mimovládnej organizácie, absolventom univerzít vo Viedni a v Berlíne, na tému antisemitizmus v Rakúsku. Kľúčovou oblasťou jeho bádania je teória a kritika antisemitizmu. Grigat jasne pomenúva negatívne účinky iránskeho režimu na spoločnosť, zmieňuje sa aj o islamskom džiháde na Izrael z pásma Gazy.

V podobnom duchu sa nesie aj rozhovor s Andreasom Pehamom, výskumníkom v oblasti pravicového extrémizmu a antisemitizmu, zamestnancom Dokumentačného centra Rakúska (DÖW). Článok prináša témy ako radikalizácia spoločnosti vrátane úlohy islamskej náboženskej komunity. V boji proti extrémizmu by sa podľa Pehama mali viac angažovať učitelia prostredníctvom akčných programov zameraných na demokratickú výchovu ako kľúčovú oblasť politického vzdelávania.

Kultúrna rubrika časopisu si pripomína 150. výročie narodenia rakúskeho skladateľa, hudobného teoretika a židovského emigranta Arnolda Schönberga, autora hry *Biblická cesta*, ktorá približuje sionistické otázky na príklade príbehu Árona a Mojžiša. Muziko-

logička Ulrike Antonová, zaoberajúca sa rakúsko-židovskou hudobnou históriou, vedie Schönbergovo centrum.

Zaujímavé informácie z oblasti technológií sprostredkúva článok o umelej inteligencii od Violy Heilmannovej. Autorka predstavuje amerického židovského podnikateľa Sama Altmana, riaditeľa neziskovej organizácie OpenAI a vynálezcu ChatGPT. Sam Altman sa zameriava na výskum umelej inteligencie. Autorka vyzdvihuje výhody aj negatíva automatizácie a umelej inteligencie.

Článok Reinharda Engela *Kto vynášiel mikinu?* opisuje vznik pracovného odevu a historický príbeh bratov Williama a Abrahama Feinbloomovcov, amerických židovských podnikateľov.

Marcové vydanie (3/2024) sa venuje Konradovi Mautnerovi, folkloristovi, zberateľovi ľudových piesní a synovi židovského textilného priemyselníka Ivana Mautnera. Putovná výstava o Konradovi Mautnerovi bola inštalovaná v Etnografickom múzeu v Grazi.

Klaviristka Andrea Linsbauerová informuje o hudobných projektoch v Rakúsku a o osobnostiach rakúskej hudobnej scény, ako Fritz Kreisler (husľový virtuóz), Oscar Straus (operetný skladateľ) či Erich Zeisel, Walter Jurmann, Alexander Zemlinsky, Arnold Schönberg (hudobní skladatelia). Článok *Medzi diktatúrou a identitou* je nielen o hudobnom skladateľovi Alexandrovi Raskatovovi, absolventovi konzervatória v Moskve a členovi Asociácie súčasnej hudby, ale aj o hudobnom spracovaní Orwellovej *Zvieracej farmy* vo Viedenskej štátnej opere.

Portrét herečky, režisérky a divadelníčky Anny Marie Krassniggovej prezentuje kariérne úspechy tejto osobnosti. Jej srdcovkou je dolnorakúsky divadelný festival zastrešujúci viaceré izraelské projekty.

Kuriózne informácie o židovskej komunite sprostredkúva izraelská historička umenia Elana Shapira z Viedenskej univerzity. Propalestínske demonštrácie v Rakúsku vníma ako akt popierania masakry v Gaze.

Aprílové číslo (4/2024) prináša rozhovor s lekárom, moderátorom relácií so zameraním na zdravotnícke témy v rakúskej televízii ORF a autorom knižnej publikácie *Schlank auf Rezept* Siegfriedom Merynom. V rozhovore predstavuje účinky liekov, ktoré sa dostali na rakúsky trh.

Maďarsko-židovská podnikateľka Suzi Weiss-Fischmannová sa preslávila v oblasti profesionálnej manikúry. Jej matka prežila holokaust a otec vykonával nútené práce na ruskom fronte.

Profesorka lingvistiky na Viedenskej univerzite

Eszter Szendrőiová vysvetľuje význam jidiš a prínos židovskej kultúry pre spoločnosť. V článku sa taktiež nachádzajú životopisné informácie o dramatikovi a autorovi divadelných inscenácií Hugovi von Hofmannsthalovi. Literárna výstava o jeho diele bola inštalovaná v Divadelnom múzeu vo Viedni.

Májové číslo (5/2024) obsahuje rozhovor s rakúskou lingvistkou a vysokoškolskou profesorkou na Viedenskej univerzite Ruth Wodakovou, ktorá sa venuje vývoju antisemitizmu v európskom kontexte, nárastu pravicového extrémizmu v spoločnosti a izraelskej politike.

Sociologička Karin Stögnerová je absolventkou Viedenskej univerzity a v dizertačnej práci sa špecializovala na antisemitizmus a sexizmus. Je autorkou publikácií *Historicko-spoločenské konštelácie* (2024) a *Kritická teória a feminizmus* (2022). Karin Stögnerová sa v rozhovore venuje právam žien, ako aj negatívnym aspektom islamu a nenávisti voči židom.

Pozoruhodné informácie sprostredkúva reportáž o izraelských špeciálnych vojakoch. Autor Tal Leder v nej rozoberá iránsky útok na Izrael zo 14. apríla 2024, počas ktorého boli na Izrael vypálené drony a rakety. Situáciu sa podarilo stabilizovať pomocou rýchlej reakcie protivzdušnej obrany Izraela a USA. V Izraeli platí povinnosť absolvovať vojenskú službu, ktorá trvá dva až tri roky, a to nielen pre 18-ročných mužov, ale aj pre ženy.

Kultúrna rubrika prináša informácie o rekonštrukcii synagógy v Sankt Pöltene, jej histórii, kultúrno-vzdelávacích podujatiach a expozíciách.

Júnové číslo (6/2024) prináša rozhovor s nemec-kou výskumníčkou a odborníčkou na antisemitizmus Monikou Schwarz-Frieselovou, ktorá je autorkou publikácie *Toxický jazyk a intelektuálne násilie*. V rozhovore upozornila na šíriacu sa nenávisť voči židom a Izraelu, najmä v pravicových politických stranách. Moniku Schwarz-Frieselovú prijal v rakúskom parlamente predseda Wolfgang Sobotka.

Ďalší rozhovor predstavuje historičku a splnomocnenkyňu pre boj proti antisemitizmu v USA Deborah Esther Lipstadtovú, známu z právneho sporu s britským historikom Davidom Irvingom, popieraním holokaustu. Deborah Lipstadtová sa vyjadruje aj k vojne v Gaze a odmieta šírenie antisemitizmu, súvisiace s útokom v októbri 2023.

Rakúsky židovský spisovateľ Doron Rabinovici sa venuje útokom na židov. Je iniciátorom viacerých projektov zameraných na podporu Izraela. Za zmienku stoja myšlienky americkej filozofky Hannah Arendtovej: „Ak ste napadnutý ako Žid, musíte sa brá-

niť ako Žid,“ ktoré sú preňho inšpiráciou do života. V časopise je venovaný priestor aj spomienke na konzula a portugalského diplomata Aristidesa de Sousa Mendes, záchrancu židov.

Júlové a augustové dvojčíslo (7 – 8/2024) rekonštruje príbeh Dalie Grinfeldovej, mladej židovskej politickej aktivistky, ktorá bojuje za hodnoty spravodlivosti a participácie na medzinárodnej úrovni v organizácii Anti-Defamation League. Dalia Grinfeldová ako bojovníčka proti antisemitizmu sa zúčastnila konferencie pod záštitou rakúskeho spolko-vého kancelára.

Dvojčíslo prináša aj rozhovor so sociológom a politológom Andreasom Kranebitterom, autorom knihy *Konštrukcia zločinov*, ktorý viedol Archív pre dejiny sociológie na Univerzite v Grazi. V súčasnosti vedie Dokumentačný archív rakúskeho odboja.

Publicista Harry Bergmann, bývalý pracovník reklamnej agentúry, v rozhovore odкрýva osobné názory na domácu politiku Rakúska a vyzýva na obnovu demokratických hodnôt v Európe. Podľa neho je písanie najlepšou formou obrany voči dezinformáciám o vojne v Izraeli.

Článok *Židovský život pod povrchom* približuje príbeh židovskej mestskej štvrte v Syrakúzach. Hlavná

pozornosť autora je upriamená na Kostol San Filippo Apostolo, pod ktorým archeológovia objavili najstarší európsky židovský rituálny kúpeľ zo stredoveku a vzácny artefakt – keramický hrnček s hebrejskou abecedou.

Spracovanie muzeálnych predmetov z múzea Kammerhof Bad Aussee predstavuje Monika Lösche-rová, členka pracovnej skupiny.

Septembrové číslo (9/2024) prináša rozhovor s izraelským manažérom Yehoshuom Gleitmanom, ktorý sa venuje výskumu v oblasti high-tech. Ako člen operačného výboru na Hebrejskej univerzite v Jeruzaleme a vedecký koordinátor pre priemysel približuje aktuálnu situáciu izraelskej ekonomiky a hodnotí aj hospodársku politiku Izraela.

Zaujímavé informácie sprostredkúva rozhovor s Michaelom Galibom, podpredsedom Israelitische Kultusgemeinde Wien (IKG), zástupcom Asociácie bucharských židov a zakladateľom organizácie združujúcej medzikultúrne a medzináboženské stretnutia Trialog Institute.

Podnikateľ Hannes Winkelbauer distribuuje jedlá (omáčky, pochutiny a nápoje) do obchodov s potravinami. Rozhovor s obchodníkom, ktorý má toto povolanie v krvi, prináša príbeh nielen o jeho starom otcovi, ktorý založil obchod so zeleninou už v roku 1929 v centre Viedne, ale aj o jeho voľnočasových aktivitách, športe a duchovne.

Kultúrna rubrika informuje o filmovom festivale v Salzburgu zameranom na kriminálne príbehy.

Záver čísla približuje Židovské múzeum v Mnichove, ktoré prezentuje sviatky, náboženské rituály a základné piliere judaizmu.

DIE GEMEINDE

Časopis vychádza v tlačenej podobe od roku 1948 ako mesačník (s prestávkou v rokoch 1950 – 1957).

Podnázov: *Offizielles Organ der Israelitischen Kulturgemeinde Wien/Oficiálny orgán židovskej kultúrnej komunity vo Viedni*

Charakteristika: Informovanie členov IKG vo Viedni o kultúrnych, politických a organizačných záležitostiach. Posilnenie demokratického povedomia medzi rakúskym obyvateľstvom.

Adresa redakcie: Israelitische Kultusgemeinde Wien, Seitenstettengasse 4, 1010 Wien, Postfach 145

Šéfredaktorka: Julia Kaldoriová

ÚVODNÍK

Úvodník (editoriál) má sumarizačný charakter. Stručne predstavuje vybrané články kultúrneho periodika v rozsahu 2 až 3 viet. Často je písaný prehnane autoritativným tónom. Niekedy sa v ňom objaví kritika názorových oponentov.

Januárový úvodník (1/2024) načrtáva aktuálne témy súvisiace s neutíchajúcim židovsko-palestínskym konfliktom, ktorý trvá už od 7. októbra 2023. Militantné hnutie Hamas je označované za teroristickú organizáciu a nesie zodpovednosť za vraždy civilistov, únosy a držanie mnohých rukojemníkov.

Osobitná pozornosť je venovaná organizácii protestov na podporu Izraela. Vo februárovom čísle (2/2024) sa redakcia vracia k protestu zo 14. januára 2024 pred Viedenskou štátnou operou pri príležitosti 100 dní od masakru spôsobeného Hamasom. Protest apeloval na okamžité oslobodenie držaných rukojemníkov.

Marcový úvodník (3/2024) približuje ďalší protest z 13. februára 2024. Počas neho bola adresovaná aj výzva Organizácii Spojených národov, aby prestala brať situáciu v Izraeli na ľahkú váhu a rázne odsúdila vyčíňanie palestínskeho militantného hnutia Hamas.

V jednom z čísel časopisu je vyzdvihnutý aj prínos Kurta Rosenkranza, ktorý sa vo svojej profesijnej činnosti venoval výchove a vzdelávaniu dospelých. Ako prívrženec židovskej komunity si prešiel v živote trpkým peklom, prežil viaceré sovietske tábory a neskôr založil židovský inštitút vo Viedni. Zomrel vo veku 96 rokov 13. marca 2024 (4/2024).

Májový úvodník (5/2024) sa nevyhýba ani problematickým témam, s ktorými súvisia rôzne antisemitické nálady a teroristické heslá vyzývajúce na zničenie Izraela ako štátu, ale aj nárast spoločenských postojov ospravedlňujúcich agresiu Hamasu. Aj tieto témy rezonovali vo voľbách do Európskeho parlamentu 9. júna 2024. Redakčný pracovník apeluje na zachovanie princípov slobody a demokracie pri voľbách a vyzýva občanov, aby si zvolili proeurópske smerovanie krajiny.

Masové šírenie dezinformácií o vojne v Izraeli a na Ukrajine si všíma júnový úvodník (6/2024). Národno-socialistický antisemitizmus opäť silnie. S týmto javom súvisí aj neustála demonizácia judaizmu ako náboženstva. Významný nemecký filozof Theodor Adorno sa venoval tzv. židovským fámam, ktoré postupne vyvracal zmysluplnými argumentmi. V úvodníku sú teroristi z Hamasu označení ako vojnoví zločinci.

Izrael naďalej čelí raketovým útokom z Libanonu a Gazy. Poškodené sú obytné domy. Vyše 100 000 ľudí sa nemôže vrátiť do svojich dedín, pretože sú zdevastované Hamasom. Boj za liberálnu demokraciu pokračuje, aj keď vôbec nie je ľahký. Obrovské rozčarovanie zažila židovská komunita v Rakúsku po výsledkoch volieb do Európskeho parlamentu, v ktorých zvíťazila pravicová extrémistická strana. Tejto problematike sa venoval úvodník v dvojčísle júl-august (7 – 8/2024).

Vo Viedni výrazne narástla ideológia antisemitizmu, obzvlášť po septembrovom útoku na izraelský generálny konzulát v Mníchove, za ktorým stál Rakúšan moslimského vierovyznania. Uvedené udalosti priblížil septembrový úvodník (9/2024).

Októbrový úvodník (10/2024) sa zamerával na udalosti z námestia Ballhausplatz vo Viedni, na ktorom si 7. októbra 2024 pripomenuli za účasti rabína a židovského zboru smutné prvé výročie od invázie Hamasu z pásma Gazy do Izraela. Počas masakra zahynulo 1 200 osôb a 101 osôb sa stalo rukojemníkmi, protestujúci žiadali o ich okamžité prepustenie.

Nárast antisemitských nálad v globálnom význame si všimá novembrový úvodník (11/2024), pričom uvádza, že len do júna 2024 bolo na území Rakúska evidovaných 808 protizidovských incidentov.

CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH ČÍSEL

Februárové číslo (2/2024) sa venuje odchodu Stefana Strusievica z psychiatrickej kliniky do zaslúženého dôchodku po 25 rokoch pôsobenia v psychosociálnom centre IKG vo Viedni. Istý čas pôsobil aj v centre Maimonides. Stefan Strusievic pochádzal zo židovsko-komunistickej rodiny, jeho starí rodičia z matkinej strany prežili na vlastnej koži hrôzy nacizmu v Sovietskom zväze. Psychosociálne centrum ESRA je považované za jednu z významných židovských vzdelávacích inštitúcií v Rakúsku.

Informácie o terénnej sociálnej práci prináša Andrea Atlasová, ktorá vedie tím klinickej sociálnej práce od roku 2023. V rozhovore sa vyjadruje aj ku kontaktom s príslušnými židovskými komunitami. Viedenský židovský zbor usporiadal v decembri 2023 umelecký koncert v Maimonides pod vedením Romana Grinberga pri príležitosti sviatku Chanuka.

Číslo uzatvára nekrológ Manfreda Wonscha – preživšieho holokaustu, významného milovníka hudby a majstra krajčírskoho remesla.

Marcové číslo (3/2024) prináša rozhovor s Ennom Linggom-Schwaigerom, nástupcom Stefana Strusievica. Enno Lingg-Schwaiger absolvoval ošetrovateľský kurz vo Voralbersku a v súčasnosti sa na psychiatrickej klinike vo Viedni venuje geriatrickým pacientom. Podnikateľ žijúci vo Viedni a člen predstavenstva Keren Hajessod Jonathan Kohn v reportáži ostro odsudzuje masívne raketové útoky Gazy na Izrael, pričom vojnu opisuje ako ničiteľku ľudských životov s dôsledkami, ako sú únosy izraelských detí a ničenie domácich hospodárskych zvierat. Autor poukazuje na hrdinstvo a odvahu Izraela v boji za mier.

Nezištnú pomoc izraelskému ľudu sprostredkúva aj kongres Oxford Wizo pod vedením predsedníčky Anity Friedman. V závere čísla je zaradená prednáška profesora Raymonda Dweka o antisemitizme.

Aprílové vydanie (4/2024) sa zamýšľa nad pojmom sloboda, o ktorú musíme neustále bojovať. Ide o nedotknuteľné ľudské právo od narodenia človeka až po jeho smrť. Tieto slová vyslovil izraelský rabín Jaron Engelmayer v súvislosti s výzvou na okamžité prepustenie 100 izraelských rukojemníkov zajatých Hamasom.

Aprílové číslo ponúka prehľad kultúrnych podujatí židovského pouličného festivalu. V rámci akcie

sa uskutočnila aj premiéra rakúskej divadelnej inscenácie *Píšťalka* pri príležitosti Pamätného dňa obetí holokaustu vo Viedni. Literárna kaviareň priniesla rozhovor s herečkou Doris Weinerovou o umelkyni Lilly Lieserovej, zavraždenej počas holokaustu. Informácie o členoch komunity B'nai B'rith sprostredkoval Michel Friedman, bývalý prezident židovského koncilu v Nemecku. Zaujímavý je rozhovor s klinickou psychologičkou Marcelou Hricovou, vedúcou psychologického tímu centra ESRA vo Viedni. Pozitívnu odozvu si získalo výročné udelenie Ceny Simona Wiesenthala, neúnavného bojovníka proti antisemitizmu. Cieľom akcie bolo „budovať mosty a dialógy medzi kultúrami“. Karin Katzová z tímu Gmach v rozhovore informovala o charitatívnej akcii zameranej na zber šatstva pre izraelské deti.

Májové číslo (5/2024) sa zameriava na rubriku *Festival židovskej ulice* a *Deň pamiatky zavraždených židov počas holokaustu – Jom ha-šoa*. Zábavný pódiový program Judenplatz vo Viedni je spojený s koncertmi a ľudovými tancami.

Časopis predstavil aj Gabrielu Klusoffovú, klinickú psychologičku a vedúcu tímu „Or LeChaim“ (Licht zum Leben/Svetlo pre život), ktorá v rozhovore zdôrazňuje rešpektovanie judaizmu pracovníkmi v centre ESRA.

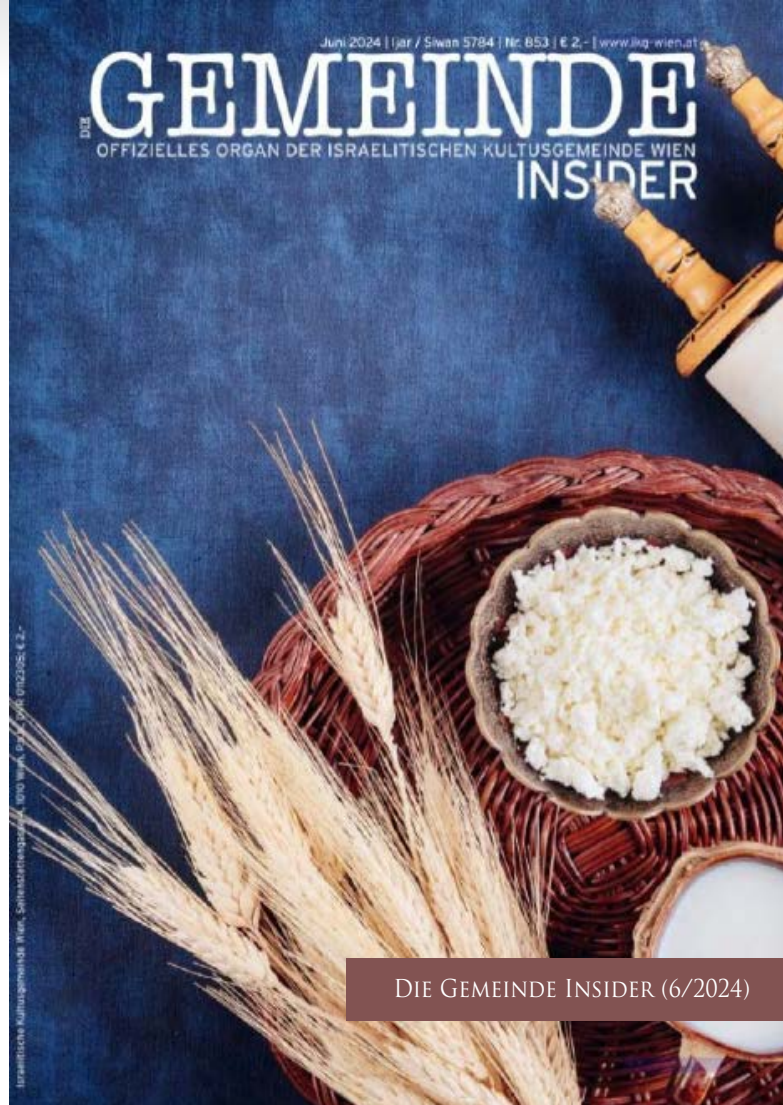
Rubrika *Židovský kalendár* prezentuje súťaž piesní pre mladé židovské talenty a aktivity mládežníckej organizácie Bnei Akiva a hnutia Hašomer Hacair. Na jar 2024 sa uskutočnila oslava sviatku Purim v mestskom chráme vo Viedni.

V časopise priblížili aj medzinárodné majstrovstvá v plávaní, ktoré sa odohrali na Florisdorfer Bad vo Viedni 6. a 7. apríla 2024, a na úspešné reprezentovanie športového klubu SC Hakoah Vienna.

Júnové číslo (6/2024) prináša rozhovor s Monikou Schwarz-Frieselovou o antisemitizme a verejnej mienke. V článku možno nájsť rozlíšenie antisemitizmu na jednotlivé typy – ľavicový, pravicový, moslimský a stredový, ale aj myšlienku, že pestované nepriateľstvo voči židovskému obyvateľstvu celkove negatívne vplyva na verejnú mienku.

Zdravotnícka rubrika ponúka príbeh Benjamina Neufelda, koordinátora tímu ESRA Geronto, ktorý pôsobil ako psychiater v Izraeli. Na Lekárskej univerzite vo Viedni získal doktorát z medicíny, profesijne sa venoval aj oblasti poradenstva pre centrum Maimonides vo Viedni.

Kultúrna rubrika približuje podujatia konané pri príležitosti spomienky na obete útoku Hamasu voči Izraelu zo dňa 7. októbra 2023 a osláv 76. výročia vzniku štátu Izrael.

Júlové a augustové číslo (7 – 8/2024) predstavuje ombudsmanov centra IKG Viedeň, funkcie a životopisy osobností, ako Arlette Leupold-Löwenthal, Alexander Mandelbaum, Wjaczeslaw Pinchasov, Michael Uston a Ilan Yaakobishvili.

Zdravotnícka rubrika približuje Tamaru Lederman Mamanovú, koordinátorku pre deti a mládež centra ESRA a odborníčku v oblasti klinickej a zdravotníckej psychológie.

Športová rubrika informuje o aktivitách centra Hakdah v oblasti plávania a futbalu.

Septembrové číslo (9/2024) časopisu sa vo všeobecnosti zamýšľa nad hodnotou židovského národa, ktorý po útoku Hamasu čelí stigmatizácii. Izraelsko-švajčiarsky rabín Jaron Engelmayer vo svojom novoročnom príhovore na rok 5785 vyzdvihol židov ako silný a odolný národ. Rakúsky spolkový prezident Alexander Van der Bellen vyzdvihol neúnavné úsilie židov o vytúženú slobodu a mier. Židovské komunity v Rakúsku dodnes čelia tvrdému prenasledovaniu, avšak ich prívrženci sa nevzdávajú. Mierové posolstvo pre židov v Rakúsku v príhovore zdôraznili aj predseda Národnej rady Wolfgang Sobotka a primátor Viedne Michael Ludwig. Hlavné mesto

Rakúška by malo byť mestom sociálnej súdržnosti, v ktorom nenávisť, násilie a antisemitizmus nemajú miesto. Novoročný príhovor zakončil priaznivým posolstvom pre izraelskú náboženskú komunitu veľvyslanec štátu Izrael v Rakúsku David Roet.

Kultúrna rubrika si všíma židovský novoročný koncert, ktorý sa uskutočnil v koncertnej sieni 1. októbra 2024, ako symfónia rakúskej a izraelskej hudby. Sebastian Pintzinger, vedúci psychoterapeutického tímu ESRA, v rozhovore informuje o poslaní práce psychológa. Slávnostné otvorenie zbierky judaík (rituálnych a sakrálnych predmetov) sa uskutočnilo v septembri 2024 v Innsbrucku. Hlavnú záštitu nad podujatím prevzala židovská komunita pre Tirolsko a Voralbersko.

Športová rubrika sa venuje európskym hrám mládeže Maccabi, ktoré sa uskutočnili na prelome júla a augusta 2024 v Londýne v športových disciplínach futbal, basketbal, tenis, pozemný hokej a futsal.

Októbrové číslo (10/2024) načrtáva témy súvisiace s oslavou sviatku Jom Kipur. Špeciálna pozornosť je venovaná oslavám židovského Nového roka 5785 a novoročnému koncertu.

V rubrikách o školstve a zdravotníctve nájdeme zaujímavé príspevky o riaditeľke ZPC-Schule Alexandre Holzerovej, ako aj rozhovor s psychoterapeutkou centra ESRA Dr. Andreou Gresznarykovou.

Novembrové vydanie (11/2024) propaguje koncerty starých židovských piesní v mestských chrámoch. Ich neoddeliteľnou súčasťou sú tradičné modlitby. Majstrom koncertných podujatí je kantor židovskej komunity vo Viedni Shmuel Barzilai.

V časopise je špecifická pozornosť venovaná problematike školského vzdelávania v praxi. Petra Schneiderová, riaditeľka školy Zwi Perez Chajes Schule Mag, sa zameriava na podporu čitateľskej gramotnosti prostredníctvom kurzov a inovatívnych vyučovacích metód vrátane umelej inteligencie, ako aj na vplyv na žiakov vo vyučovacom procese a propagáciu hodnôt židovskej kultúry.

Rubrika venovaná zdravotníctvu predstavuje starostlivosť o dospelých, deti, mladistvých a seniorov v Psychosociálnom centre ESRA vo Viedni, ako aj osobnosť tejto inštitúcie Marlene Ullmannovú, ktorá sa venuje psychiatrickej zdravotnej a ošetrovateľskej starostlivosti.

Spoločenské udalosti ako Roš Hašana a Jom Kipur, informácie o koncerte starých hebrejských piesní v podaní speváčky Sarkisjan, ktorý sa konal v októbri 2024, a novinky z centra Maimonides uzatvárajú novembrové číslo časopisu *Die Gemeinde*.

ZÁVER

Kultúrne periodiká *Die Gemeinde* a *Wina* reflektujú široké spektrum tém súvisiacich s dejinami židovského národa, aktuálnymi politickými tendenciami a kultúrnym vývojom. Z opisu jednotlivých vydaní vyvstávajú podnety na diskusiu týkajúcu sa najmä problematiky žurnalistických žánrov a umeleckého dizajnu kultúrnych periodík.

Úvodníky oboznamujú s vybranými témami, ktoré úzko súvisia so židovským národom. Autori v nich ostro odsudzujú vojnu ako formu najvyššieho spoločenského zla a otvárajú aj aktuálne otázky (napr. židovsko-palestínsky konflikt). Pri koncipovaní úvodníka volia vecný a zrozumiteľný štýl písania.

Úvodníky napísané Oskarom Deutschom (*Die Gemeinde*) a Juliou Kaldori (*Wina*) sa vyznačujú informačne nasýteným obsahom (tematicky zameraným na aktuálne dianie), prehľadnou logickou štruktúrou, typografiou a kvalitným grafickým spracovaním.

Časopis *Wina* po obsahovej stránke poskytuje príspevky s podrobnejšie spracovanou a prezentovanou problematikou. Inzercia v časopisoch sa často využíva na reklamné účely (napr. na filmové festiva-

ly, automobilové novinky, dovolenky a kongresové podujatia v Izraeli, pouličné festivaly, jazykové kurzy a pod.). Ide o dôkaz toho, že aj periodiká *Wina* a *Die Gemeinde* prudko zasiahla komercializácia. Zo žánrologického hľadiska sú vo vybraných číslach periodík zastúpené najmä publicistické rozhovory, reportáže, úvahy prípadne komentáre. Témy sa dotýkajú aktuálneho diania v kultúre, politike a športe, venujú sa antisemitizmu a zároveň upozorňujú aj na nárast extrémizmu v spoločnosti. Mnohé rozhovory sú zamerané na problematiku školského vzdelávania v praxi, vplyv umelej inteligencie na verejnú mienku a pod. Reportáže zachytávajú tematické výstavy, festivaly či športové súťaže.

Úvahy a komentáre v úvodníkoch sa tematicky zameriavajú aj na dôležité udalosti podoprené historickými faktami, ktoré zanechali významnú stopu vo vývoji židovského etnika.

Grafická stránka kultúrnych periodík je koncipovaná vcelku prehľadne, typografia písma rešpektuje logické parametre. Dôležité informácie v texte sú odlišené od menej závažných prostredníctvom farebných kontrastov. Časopisecký papier je pevný, pri listovaní sa s ním dobre pracuje.

Kultúrne periodiká *Wina* a *Die Gemeinde* poskytujú zaujímavé informácie, ktoré prispievajú k definícii obrazu židovskej národnostnej menšiny v stredo-európskom priestore.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

- Die Gemeinde Insider: Offizielles Organ der Israelitischen Kultusgemeinde Wien*. 2024. Online. č. 858. Dostupné na: www.ikg-wien.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Die Gemeinde Insider: Offizielles Organ der Israelitischen Kultusgemeinde Wien*. 2024. Online. č. 857. Dostupné na: www.ikg-wien.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Die Gemeinde Insider: Offizielles Organ der Israelitischen Kultusgemeinde Wien*. 2024. Online. č. 856. Dostupné na: www.ikg-wien.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Die Gemeinde Insider: Offizielles Organ der Israelitischen Kultusgemeinde Wien*. 2024. Online. č. 854/855. Dostupné na: www.ikg-wien.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Die Gemeinde Insider: Offizielles Organ der Israelitischen Kultusgemeinde Wien*. 2024. Online. č. 853. Dostupné na: www.ikg-wien.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Die Gemeinde Insider: Offizielles Organ der Israelitischen Kultusgemeinde Wien*. 2024. Online. č. 852. Dostupné na: www.ikg-wien.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Die Gemeinde Insider: Offizielles Organ der Israelitischen Kultusgemeinde Wien*. 2024. Online. č. 850. Dostupné na: www.ikg-wien.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Die Gemeinde Insider: Offizielles Organ der Israelitischen Kultusgemeinde Wien*. 2024. Online. č. 849. Dostupné na: www.ikg-wien.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Die Gemeinde Insider: Offizielles Organ der Israelitischen Kultusgemeinde Wien*. 2024. Online. č. 827. Dostupné na: www.ikg-wien.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Wina: Das Jüdische Stadtmagazin*. 2024. Online. č. 7. Dostupné na: wina-magazin.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Wina: Das Jüdische Stadtmagazin*. 2024. Online. č. 6. Dostupné na: wina-magazin.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Wina: Das Jüdische Stadtmagazin*. 2024. Online. č. 5. Dostupné na: wina-magazin.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Wina: Das Jüdische Stadtmagazin*. 2024. Online. č. 4. Dostupné na: wina-magazin.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Wina: Das Jüdische Stadtmagazin*. 2024. Online. č. 3. Dostupné na: wina-magazin.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Wina: Das Jüdische Stadtmagazin*. 2024. Online. č. 2. Dostupné na: wina-magazin.at. [zobrazené 2025-02-13].
- Wina: Das Jüdische Stadtmagazin*. 2024. Online. č. 1. Dostupné na: wina-magazin.at. [zobrazené 2025-02-13].